

AUKCIÓK

ÍRTA CSERMELYI SÁNDOR DR.

Az aukciók kérdését az utóbbi időben rendszerint bizonyos animozitással tárgyalják. Megnyilvánult ez azokban a kommentárookban is, melyekkel napisajtónk a Holitscher-aukció lefolyásáról közölt híreit kísérte s megnyilvánult még határozottabban abban a cikkben, melyet e folyóirat előző számában Márkus László tollából olvashattunk. Legyen szabad e jóindulatú, de erősen egyoldalú állásfoglalásokkal szemben ezúttal az aukciók jó oldalára rávilágítani, hiszen rossz tulajdonságaikról, melyeket különben is mindenki ismer, elég szó esett.

Ha egy nagyobb gyűjtő műtárgyain túl akar adni, két út áll előtte: vagy en bloc adja el az egész gyűjteményt s ez esetben alig fordulhat máshoz, mint valamely múzeumhoz, illetve annak fenntartójához, mint-hogy többféle műtárgyat nagyobb tömegben egyszerre vásárolni a legnagyobb és legpénzesebb magángyűjtők sem szoktak, vagy egyenként iparkodik vevőt találni számukra. Az első módon való értékesítés csak a legritkább esetekben lehetséges, rendszeresen csak olyankor, ha zárt csoportot alkotó és darabszámra nézve kisebb gyűjteményről van szó, mely valamely múzeum anyagának kiegészítésére véletlenül kiválóan alkalmas. Ilyenek voltak pl. a Ferenczy- és az Egger-gyűjtemény. Az egyenként való eladásnál a tulajdonos képtelen volna a legtöbbet ígérőt minden egyes tárgya számára megtalálni, ha nem állna rendelkezésére a modern műkereskedlemnek legfejlettebb szerve, az aukció rendező vállalatok. E vállalatokra tehát a gazdasági életnek szüksége van s így kétségtelen, hogy fejlődni és virágzni fognak mindaddig, míg más feltételek között más intézmények nem válnak szükségessé. A kérdés csak az lehet, hogy működésük a vásárló közönség, különösen a múzeumok szempontjából hogyan értékelendő. Az aukcióknak egy igen nagy előnyük van: a teljes nyilvánosság, mely létfeltételük. A cég heteken át hirdeti az árverést, nincs rá mód, hogy a szemes magángyűjtő vagy a spekuláns a múzeumok elől elkaparintson valamit anélkül, hogy azok észre ne vennék. Az árverés rendezői kénytelenek saját érdekükben olyan katalógusról gondoskodni, mely teljes bizalmat kelt; e célból a tárgyaknak szakértők kezén kell keresztül-menniük, megállapítódik róluk mindaz, ami a

szakköröket érdekli, a fontosabbak pedig az illusztrációk révén valósággal közkinccsé válnak. Az árverést megelőző kiállításon a vevő százszor megnézheti a kiválasztott tárgyat, összehasonlíthat, gondolkozhatik, tanácsot kérhet — nem kell attól félnie, hogy közben a tárgyat megveszi más: ha az anyagi áldozattól vissza nem riad, az aukción bizonyosan megszerezheti; ha nem, a legtöbb esetben legalább tudja, hogy hova került és figyelemmel kísérheti, ami éppen a múzeumokra nézve nem csekély nyereség. Az árfelhajtási tendenciákkal szemben a múzeumok vezetőinek céltudatos politikával kell védekezniük. Brinckmann, a hamburgi iparművészeti múzeum nemrég elhunyt kitűnő direktora, a Lanna-aukcióról szólva intézetének 1909. évi jelentésében ez árverési politika irányelvét a lehető legvilágosabb formulába foglalta. „E magas árakat — írja — mindannyiszor meg kell fizetnünk, valahányszor kiváló művészeti jelentőségű tárgyak megszerzéséről van szó. Közepes minőségű vagy éppen silányabb tárgyakat azonban a múzeumoknak, ha szükségük van rájuk, nem kell az aukciók lázas levegőjében kialakuló árakon vásárolnunk. Az efféle árú mindig ott úszkál a kereskedelem vizein és megkapható mérsékelt áron, ha ma nem, holnap vagy holnapután. A nemzetközi műkereskedelem e tárgyakat nem keresi, mert csak a nagy haszon csábítja, ezért az efféle árú áralakulására alig van valami befolyása”. Különben az is kérdés, hogy a nagy aukciók a műtárgyak áremelkedésének nem inkább csak legszembeötlőbb fokmérő-e, mint valóságos előidézői. Brinckmannak ez volt a nézete. Szerinte a műtárgyak drágulása természetes folyamat, melynek főoka a kínálat folytonos csökkenése, amennyiben t. i. lassan, de biztosan a kiváló műtárgyak összesége olyan tulajdonosok kezébe kerül, akiknél végleg megmarad, tehát soha többé kínálat tárgyává nem válik. E drágulási folyamat, írja, tartani fog mindaddig, „míg csak a legutolsó valódinak talált és kifogástalan állapotban levő műtárgy is meg nem szűnik res in commercio lenni”. Így állván a dolgok, nincs okunk az aukcióknak Budapesten való meghonosodásától a múzeumok érdekeit félteni s az ily irányú komoly és szolid vállalkozásoknak ószintén sikert kívánhatunk. Az, hogy a magyar gyűjtemények ezután Budapesten fognak elárvereződni, nem Berlinben, mint a Gerhardt-gyűjtemény, ráknézve csak könnyebbséget jelenthet.

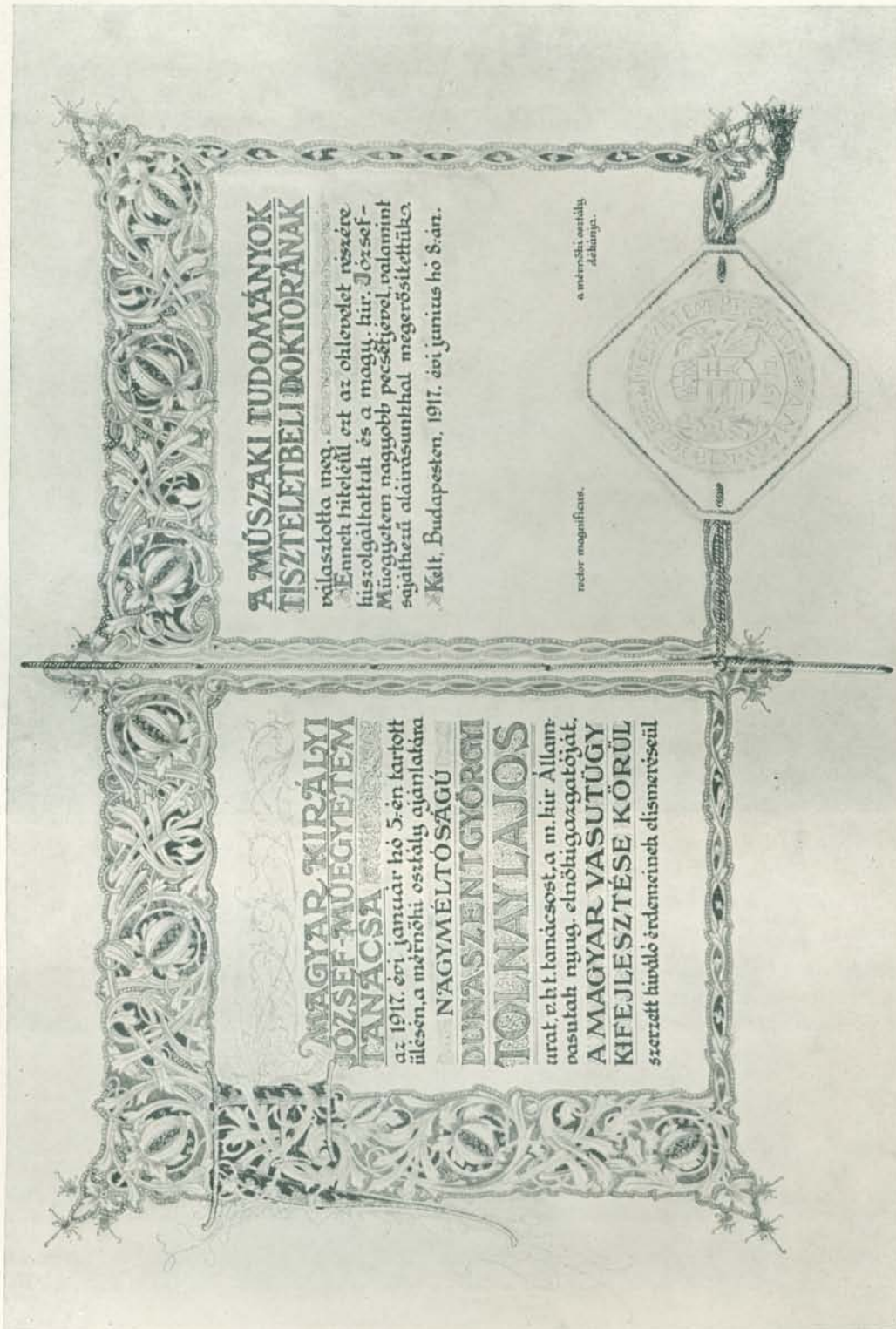
MUZEÁLIS ÜGYEK

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM HIVATÁSA. A gyakorlati alkotó élet minden vonatkozásaival szoros érintkezésben álló tervező iparművész, ki szeretettel tanulmányozza és gyűjti elmult korok iparművészetének formailag nemes, technikailag tanulságos és elkészítésében főkéletes emlékeit, csak oly múzeális működést tarthat eredményesnek és áldásosnak, melyben minden vásárlás, minden kiállításrendezés és egyéb múzeális ténykedés a mi speciális és magyar viszonyainkat szolgálja friss közvetlenséggel. Iparművészeti múzeumunk hivatása a szorosan vett múzeumi feladatok mellett a modern szellemben fejlődő iparművészeti munkálkodásunk nemzeti irányban való nemesítését minden eszközzel és minden vonatkozásban támogatni, emellett feladata még a szép számmal megnövekedett régi műtárgyakat kedvelő gyűjtők nevelése, helyes irányítása és érdekeik megvédése. Ezért tehát szükséges, hogy a múzeum a magyar vonatkozású, jellegzetes iparművészeti értékű tárgyakat felkutassa, nyilvántartsa, a megszerezhetőket megszeresse, könnyen hozzáférhetően bemutassa és tanulságosan ismertesse. Ezekből tanuljunk és tanítsunk mindnyájan. Régi iparművészeti emlékek józan megbecsülésével és tanulmányozásával megismerni és elsajátítani akarjuk egy-egy kor vagy stílus kiforrott izlését és egységes belső értékét, de csak azért, hogy a tervezői készséggel alkotni vágyók — lényegben újat — magyar formaérzésben jellegzeteset adjanak a társadalmi életben és igényeiben is kiépítendő új Magyarországnak. Múzeumunkra hálás és nagy feladat vár és ezért az anyagi eszközök bőséges megszerzése — melyek nélkül mozogni nem tud — fontos és sürgős elintézészt igényel. A múzeum hivatása ezért gyakorlati érzékű, a modern iparművészeti törekvéseket is megértő és méltányoló tisztviselői kar nevelése és alapos képzése. Minden tekintetben megbízható szaktekintélyek felett kell rendelkeznie. Olyanok felett, akik egyaránt megbecsülik a régi emlékeket és az újabb iparművészeti alkotásokat. Az iparművészet sajátos sokoldalúsága mellett egyetemi vagy más felsőbb iskolák — önmagukban — nem képezhetnek a gyakorlati múzeális életet teljességében megértő erőket. Erre csak az élet nevelheti az oly tanult embereket, kik átérzik hivatásuk fontosságát és szeretetteljes odaadással szolgálják e nálunk fokozottabb mértékben fontos kulturális ügyet. Iparművészeti fejlődésünk ügye megkívánja továbbá oly intézmény létesítését, mely gyorsan informálja a hazai érde-

keltséget minden külföldi újdonságról, haladásról, iránnyról, újabb technikai eljárásokról, nemkülönben mintaszerű jó munkákról. E feladat teljes kiépítése, más hasonló szervehíján, hálás feladata egy modern múzeumnak. Régiségek nehéz beszerzése és anyagi erőink csekélysége szükségessé tennék — mintaszerű másolatokban — egy összehasonlító múzeum felállítását, melyben aránylag kevés anyagi áldozattal — kizárólag oktatási célzattal — bemutatathatók az elmult korok és stílusok minden értékét és iparművészetileg becses tárgyait. Természetszerűleg itt volnának elhelyezendőek a modern vásárlások is. Ez a központi intézmény volna hivatva vándorkiállításokkal és felolvasások rendezésével az ország fontosabb iparművészeti gócpontjain elvégezni azt a nevelő munkát, melyre úgy a készítőnek mint a vevőnek egyaránt szüksége van. Gyűjtőink és ezek közül főleg a kezdők és tapasztalatlanok legtöbbször tanácstalanul állnak a nem mindig megbízható és a kereskedői tisztességet lazán vevő közvetítők és kereskedők, valamint az eladási visszaéléseket fokozottabb mértékben űző aukciókkal szemben. Iparművészeti múzeumunk hivatása volna az is, hogy ezen az erkölcsstelen állapoton segítsen és hozzáértők bevonásával elvégezze, megfelelő szigorú javaslat előterjesztésével, az úgy törvényhozás útján való gyökeres rendezésének előmunkálatait. Ily intézkedés tulajdonképpen érdeke a tisztességes kereskedőnek is, de mindenesetre érdeke fejlődő modern iparművésztünknek, mely terjeszkedési és fejlődési lehetőségében egyaránt gátolva van a divatos „régieskedés“ értelmetlen, gyakran neveléses és hamis jelenségei által. Ehhez még csak egyet szeretnék hozzátenni: Ismerem múzeumunk tisztviselői karának kiváló képességeit. Ezért említem itt egyik legfontosabb óhajtasomat. Társadalmunk régóta várja a jól megírt és helyesen oktató illusztrált katalógus megjelenését, annak olcsó elárúsítását, valamint az egyes tárgyakról és termékekből hiányzó magyarító feliratok bőséges elhelyezését. Erre nagy szükség van és meg is lehet csinálni.

Faragó Ödön.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM KÉRDÉSÉHEZ. Ha iparművészeti múzeumunkat külföldi hasonló múzeumokkal egyenlő rangra akarjuk emelni — ami annál szükségesebb, mert ez hazánknak egyedüli ilyenmű intézete —, akkor az elsősorban nagyobb szabású személyzeti reorganizációra szorul. A múzeumot az elhunyt érdemes igazgató alatt úgyszólván a Nemzeti Múzeumnak mintegy fióktintézeteként alapították; anyaga kezdetben főként a régiség-tár felszaporodott iparművészeti gyűjteményé-

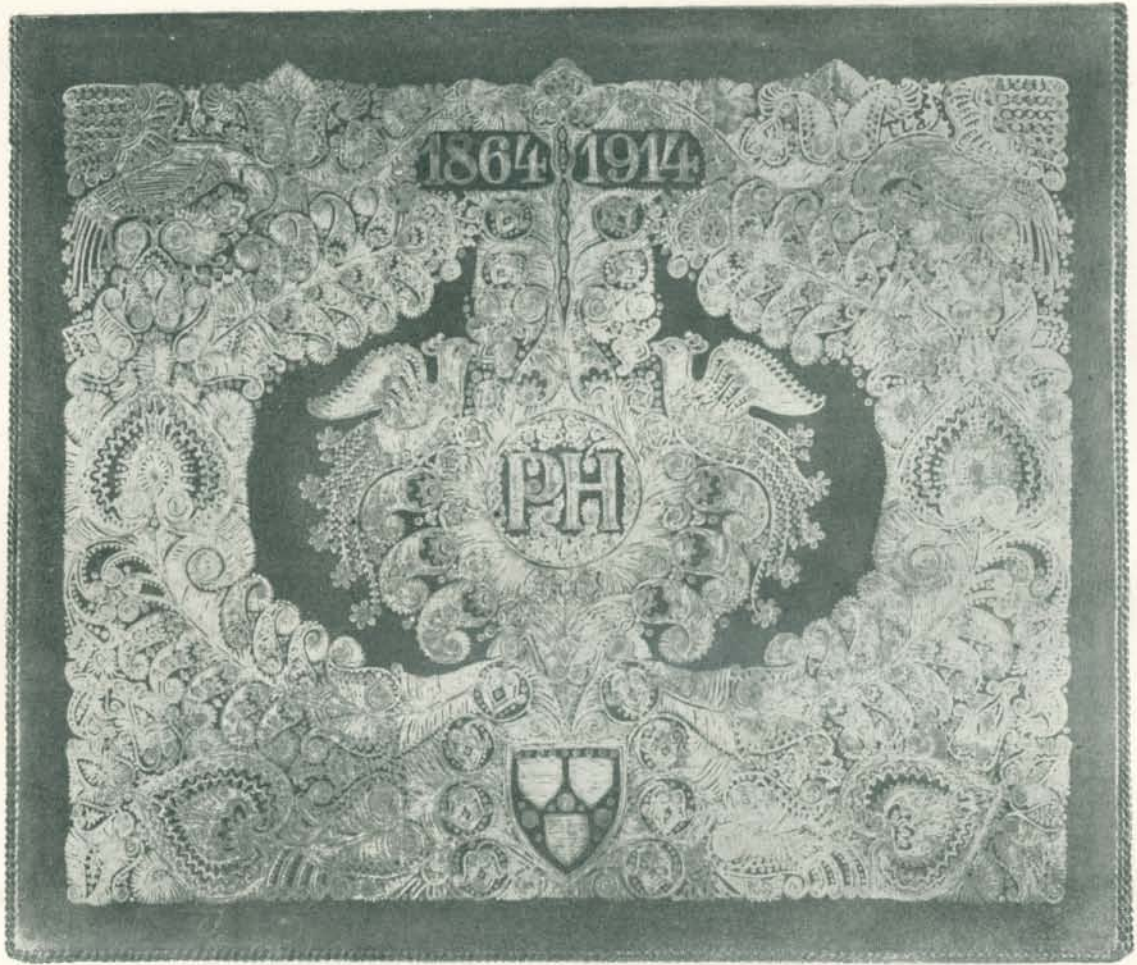

85

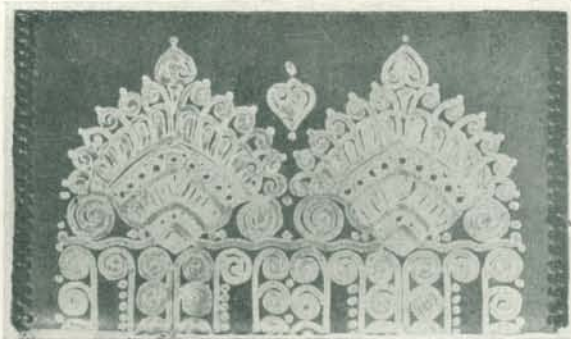
85. Helbing Ferenc: A kir. József-műegyetem egyik tiszteletbeli doktori oklevele.

Magyar Iparművészet.

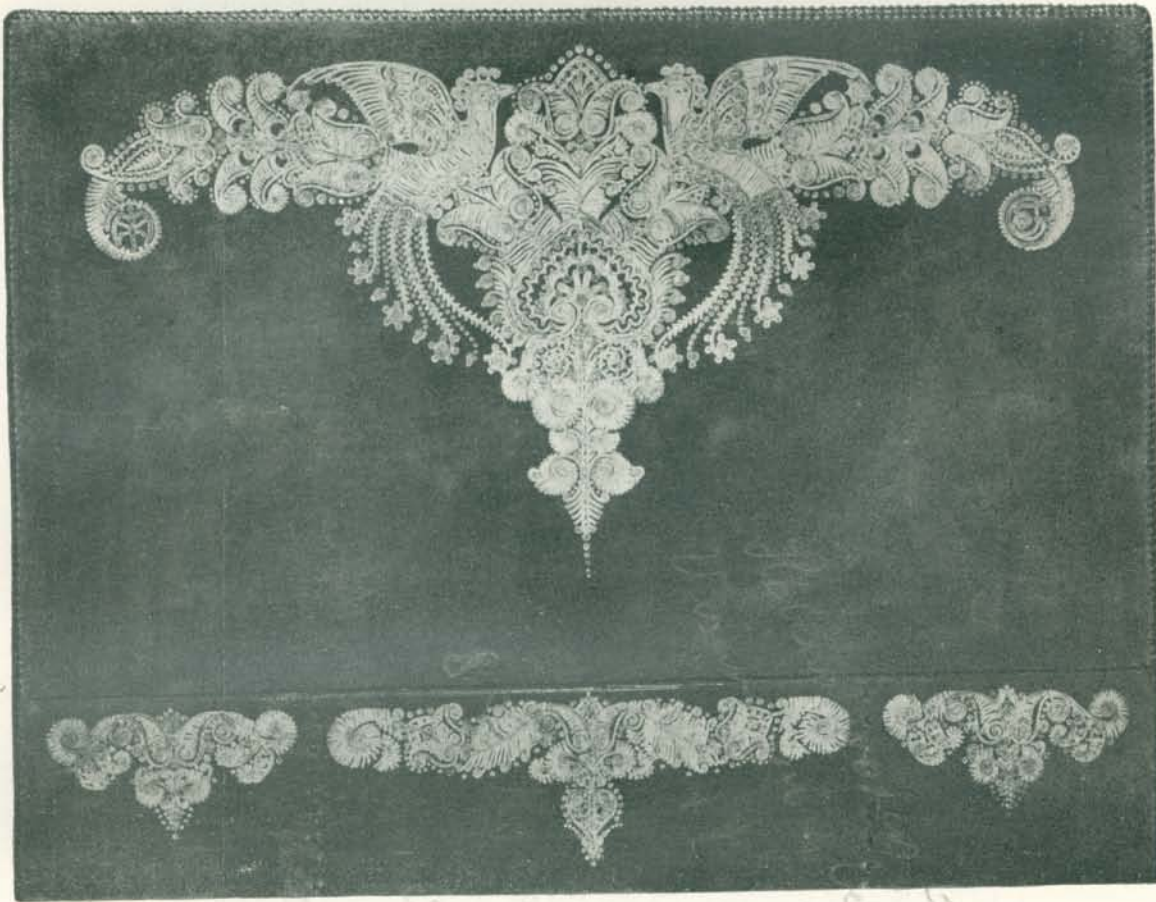
85. F. Helbing: Ehrendoktordiplom des Budapester Polytechnikums.

84

85

86

87

86. Nádler Róbertné: Batikolt bőrmappa belső lapja. —
87. Bükkerti Mariska: Batikolt bőrtárca.

86. Frau Prof. Robert Nadler; Innere Seite einer Leder-
mappe mit Batikdekor. — 87. M. Bükkerti: Brieftäschchen
mit Batikdekor.

88

136

88. Szemelvény a székesfővárosi iparrajziskola fényképeszei szakosztályának munkáiból. Berndorfer Ilonka főlétele.

88. Studienaufnahme einer Schülerin der Fachklasse für künstlerische Photographie der Gewerbezeichenschule in Budapest.

89

89. Szemelvény a székesfővárosi iparrajziskola fényképészeti szakosztályának munkáiból. Püredi Renée fölvétele.

89. Studienaufnahme einer Schülerin der Fachklasse für künstlerische Photographie der Gewerbezeichenschule in Budapest.

90

138

90. Szemelvény a székesfővárosi iparraiziskola fényképészeti szakosztályának munkáiból. Bohacsek Margit fölvétele.

90. Studienaufnahme einer Schülerin der Fachklasse für künstlerische Photographie der Gewerbezeichenschule in Budapest.

91

91. Szemelvény a székesfővárosi iparrajziskola fényképeseti szakosztályának munkáiból. Bráuner Zsófia fölvétele.

91. Studienaufnahme einer Schülerin der Fachklasse für künstlerische Photographie der Gewerbezeichenschule in Budapest.

139

92

95

140

92—95. Szemelvények a székesfővárosi iparraiziskola fényképeszei szakosztályának munkáiból. Walter Olga és Forbát Böske felvételei.

92—95. Studienaufnahmen von Schülern der Fachklasse für künstlerische Photographie der Gewerbezeichenschule in Budapest.

ből került ki, amely helyszűke miatt és anyagánál fogva is kikiváncozott az anyamúzeumból. Ez a történelmi magyarázata, hogy a serdülő kis gyűjteménynek az előbbi igazgató univerzális öröket nevelt, olyanokat, aminek ő maga is volt. A múzeum néhány hivatalnokának értenie kellett mindenhez, ötvösséghez, textiliákhoz, kerámiához, bútorthoz, a Kelet művészetéhez stb. Ámde ami akkor a kis gyűjteménynek a kezdet idejének megfelelt, nem felelhet meg a mai nagyobb arányú gyűjteménynek, de főként nem felel meg a mai korkövetelményeinek. Gyermekecípőt nem lehet felnőt lábára húzni. Ezért mindennél, még a gyűjtemény kiegészítésénél is fontosabb szükséglet, hogy a múzeumnak gőzerővel jeles specialistákat neveljünk. Egyetlen ilyenmű intézetünk kerámiai, ötvös-, textil-, bútor- stb. osztályainak élén kell hogy a maga szakmájában különleges képzettségű műtörténész álljon. Hogy ilyeneket képezhessünk, a jelenlegi öröknek módot kell adni — de kötelezni is kell őket arra —, hogy kiki a maga speciális szakmájában kapacitásként ismert tudósok mellett, azok múzeumaiban 1—2 évig szorgalmasan dolgozhasson, idegen múzeumokat, gyűjteményeket tanulmányozzon és tapasztalatairól, munkája eredményeiről évente tudományos folyóiratban beszámoljon. Ahhoz pedig, hogy ezt a programot megvalósíthassuk, hogy évente 2—3 múzeumi ór hosszabb ideig itthoni irodai munkálatoktól mentesíthető legyen, szükséges a múzeum tisztviselőinek szaporítása. Szükséges megfelelő dotáció által a nagyobb szabású tanulmányi kiküldetések rendszeresítése. Végeredményben az állam e megfelelően beruházott kiadással jól jár; csak alapos szakképzettségű ór válik igazán hasznára saját intézete gyűjteményeinek kiegészítésénél, feldolgozásánál; de rendelkezésre állhat a társadalomnak s díszére válhatik a magyar múzeális ügynek és tudománynak. Ha majd minden helyen megfelelő ember áll, nem kell féltelnünk múzeumunk jövőjét, annak holt anyaga eleven életre kel.

Dr. Delmár Emil.

HÁBORÚS VILÁG

POLGÁRI HADIÉREM. A mai nagy demokratikus társadalomalakulatok idején némiképpen ellentmondásnak tűnik fel, hogy a háborús kitüntetések mind felülről érik a harctér hőseit, míg a polgárság elismerésének formái legfeljebb az elesett hős emléket tisztelik meg. Vajon az élő, mindnyájunkért nehéz viaskodásban álló katona nem érdemli-e meg polgártársainak, környezetének látható kitüntetését? A Steindl-céh szakítoit a régi babonával és Telcs Edét, a kiváló plakettművészt

megbízta olyan emlékérem készítésével, melyet a céh minden hadbavonult tagjának és a tagok hadbavonult fiainak át fog nyújtani, hogy a maga testületének elismerését juttassa ezzel kifejezésre. Alpár Ignáctól, az Iparművészeti Társulat alelnökétől származik e szép gondolat és mint maga az indítványtevő kifejtette, ezzel a kezdéssel művészi példát akarnak adni más testületeknek is, hogy hasonló módjával az elismerésnek jutalmazták hadbavonult polgártársaikat. Bár csak Magyarország valamennyi nagyobb társasköre és polgári klubja megragadná a hazafias érzéseknek ez ízléssel és demokratikus gondolattal párosult eszméjét!

MŰVÉSZEK HADISZOLGÁLATAI. A háború mostani stádiumában nemcsak minálunk, de szövetségeseinknél és ellenségeinknél is egyre több és több jel szól amellett, hogy a legfőbb hadvezetőségek a művészeket, építészeket és iparművészeket is ott foglalkoztatják, ahol a háborús célok érdekében a legtöbb energiát fejthetik ki, művészi feladatok teljesítésében. Ami a háború kitörésekor még túlmerész újtásnak tűnt fel, azt a háborús évek tapasztalatai egyre inkább igazolják, nevezetesen, hogy a művészek sajátos tudása oly kincs, melynek teljesítőképességét a fegyveres erő és a frontmögötti szolgálat szervezésében az őt megillető helyen ki nem aknázni, egy eleven erő mellőzését jelentené. Nem is szólva a hadifestőkről és szobrászokról, akiknek a történelmi megörökítés munkájában van nagy szerepük, mennyi terület van például a művészi architektúra érvényesítésére a front mögött. A katonai temetők, a hős-emlékek, a sebesült és rokkant katonák telepéinek berendezési munkáiban úgyszólván minden magasabb katonai parancsnokság területén szükség van kellő művészi intelligenciával bíró, munkára képes fiatal erőkre, akár csak az egyéb szolgálatokban képzett technikusokra vagy orvosokra, S hogy itt külső és belső architektúra, magasépités és iparművészeti ágazat közt alig van különbség, mert az arravalóság a döntő s nem az elvégzett iskolanem, azt alig kell mondani. Hogy a szobrász- és plakettművész mit tehet a háború érdekében, azt minálunk is mutatják már Beck Ö. Fülöp, Telcs Ede, Reményi, Berán, Murányi és mások munkái s hogy mennyi teendő várna még rájuk, azt azok a többnyire nagyon is dilettáns éremmunkák bizonyítják, melyek a kitüntetésektől a sapkajelvényekig és a hadsegélyezési plakettekig százával, ezrével feltalálhatók. Vagy kell-e bizonyítani, hogy a grafikus művész tudásában a közönség háborús áldozatkészségének fokozásához mily hatalmas segítőforrások vannak